

Funkcje języka na maturę!

Powtórz z nami zagadnienia językowe! Tym razem o funkcjach języka. Zadania ich dotyczące pojawiały się już w arkuszach maturalnych i będą się pojawiać zarówno na obecnej maturze, jak i na egzaminie 2023.

Znajomość zagadnień językowych obowiązuje tegorocznych maturzystów! Znajomość języka polskiego w użyciu będzie sprawdzana również na nowej maturze z języka polskiego. A zatem ten tekst adresujemy zarówno do zdających maturę w tym roku szkolnym, jak i do uczniów klas młodszych.

PODSTAWOWE FUNKCJE JĘZYKA

- 1. INFORMATYWNA** – służy przekazywaniu treści, w tekście dominują zdania oznajmujące, słownictwo neutralne, brak sformułowań wartościujących i nacechowanych emocjonalnie, nagromadzone są zaś fakty, np. nazwy, daty, liczby, unika się środków stylistycznych.
- 2. EKSPRESYWNA** – służy ocenianiu, wyrażaniu emocji, jest nastawiona na nadawcę, jej wyznacznikiem są zdania wykrzyknikowe, a więc obecność wykrzykników („och”, „ach”, „ech”, „oj”), pytań retorycznych, a także wyrazów oceniających i nacechowanych emocjonalnie.
- 3. IMPRESYWNA** – służy wywieraniu wpływu na odbiorcę, jest na niego nastawiona, dominują tutaj sformułowania w trybie rozkazującym lub bezokoliczniki o funkcji trybu rozkazującego („Odpowiadać!”), wyrazy typu „trzeba”, „nie wolno”, pytania, wyrazy oceniające i wartościujące, a także używanie pierwszej osoby liczby mnogiej i zaimków sugerujących wspólnotę z odbiorcą („my”, „nasze”), zastosowanie apostrof. Odmianą funkcji impresywnej jest funkcja perswazyjna stosowana w reklamach.
- 4. POETYCKA** – skupia się na artystycznej formie komunikatu, występują środki artystyczne, takie jak metafory, porównania, epitety, wykorzystuje się też grę słów, ich wieloznaczność, homonię, ironię, aluzję literacką, organizację brzmieniową tekstu (rymy, dźwiękonaśladowictwo), dopuszczalne jest tu twórcze wykorzystanie błędów językowych. Funkcja ta dominuje w utworach literackich, ale może też występować np. w reklamach czy języku potocznym albo w tekstach publicystycznych, a nawet popularnonaukowych.
- 5. METAJĘZYKOWA** – skupia się na języku zastosowanym w komunikacie, występuje w definicjach, w tekstach realizujących tę funkcję jest dużo fachowej terminologii, a brak wyrazów nacechowanych emocjonalnie, wartościujących i środków stylistycznych.

INNE funkcje języka

MAGICZNA, STANOWIĄCA

– stosowana w sytuacjach, w których język zmienia stan rzeczy, wpływa na rzeczywistość (np. „abrakadabra!”, „biorę sobie ciebie za męża”, „festiwal uważam za otwarty”, „ogłaszam zamknięcie posiedzenia”).

FATYCZNA – służąca podtrzymaniu kontaktu

(np. „cześć”, „halo”, „czy mnie słyszałeś?”)

– spotykaliście się z nią np. podczas zajęć online).

TYPY ZADAŃ na MATURE 2022

TEKST DO ZADAŃ

„WSPOMAGACZ PAMIĘCI”

Jeśli chcesz poprawić kondycję swojej pamięci, koniecznie sięgnij po „SuperPamięć w 31 dni. Triki, ćwiczenia, neurorozrywki” (Sensus). Paulina Mechło, autorka książki, zaprasza na miesięczny trening pamięci w formie stymulujących zabaw. Będziesz ćwiczyć pamięć dzięki specjalnie opracowanym zadaniom oraz mnemotechnikom. W książce są sposoby szybkiego zapamiętywania różnych informacji, ćwiczenia wymagające koncentracji i kreatywnego myślenia, a także naukowe ciekawostki o pamięci oraz wskazówki, jak o nią dbać.

(Źródło: Cogito 21/2015, s. 29)

ZADANIE 1.

Dokończ zdanie. Wybierz jedną odpowiedź spośród podanych.

Czasownik w trybie rozkazującym „sięgnij” nadaje wypowiedzi charakter przede wszystkim

- A. poetycki.
- B. metajęzykowy.
- C. perswazyjny.
- D. ekspresywny.

Odpowiedź: C

ZADANIE 2.

Jaki znasz inny zabieg językowy, niekoniecznie zastosowany w tym tekście, który, użyty w nim, przyczyniłby się do realizowania tej samej funkcji języka. Podaj konkretną nazwę zabiegu językowego i przykład sformułowania.

Przykładowa odpowiedź:

Tę samą funkcję języka można realizować, używając słownictwa oceniającego i wartościującego. W tekście mogłyby pojawić się np. sformułowania: „pomocna książka”, „świetny instruktaż”, „skuteczny poradnik/trening” (przymiotniki mają charakter oceniający i wartościujący).

TYPY ZADAŃ na MATURE 2023

ZESTAW I

TEKST 1.

„Dzień otwarty w SGH”

Chcesz studiować w warszawskiej Szkole Głównej Handlowej? Przyjedź na Dzień Otwarty SGH, który odbędzie się 10 marca 2018 r. Tego dnia zwiedzisz kampus, dowiesz się, jak przebiega rekrutacja do SGH, porozmawiasz ze studentami, którzy działają w kołach naukowych i organizacjach studenckich. Ale to nie wszystko. Pracownicy SGH opowiedzą o tym, co zrobić, aby skorzystać z oferty zagranicznych wymian, przedstawią ofertę lektoratów językowych i możliwości poszukiwania pracy i praktyk w kraju i za granicą.

(Źródło: „Cogito” 3/2018, s. 21)

TEKST 2.

„Na studia już nie do PWSZ”

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sulechowie zamieniła się w Zamiejscowy Wydział Uniwersytetu Zielonogórskiego. Studenci PWSZ stają się studentami UZ i będą dalej kształcić się na kierunkach takich jak: administracja, energetyka, gospodarka i rozwój zrównoważony, ogrodnictwo, technologia żywności i żywienie człowieka, turystyka i rekreacja, żywienie człowieka i dietoterapia.

(Źródło: „Cogito” 1/2018, s. 25)

ZADANIE
Porównaj funkcje obu tekstów. Nazwij je i uzasadnij, które środki językowe decydują o tym, że w tekście dominuje ta, a nie inna funkcja.

Przykładowa odpowiedź:
Tekst 1. oprócz funkcji informatywnej (nagromadzenie faktów, np. informacje gdzie i kiedy odbędzie się dzień otwarty, co się tego dnia wydarzy, a także obiektywny ton tekstu, pozbawiony np. wyrazów oceniających, wartościujących czy zdań wykrzyknikowych), pełni również funkcję perswazyjną. Jego celem jest przekonanie czytelnika do przyjazdu na dzień otwarty. Świadczą o tym takie środki językowe jak: pytanie przykuwające uwagę i sugerujące, że odbiorca chce studiować w SGH, forma trybu rozkazującego („przyjedź”), czasowniki w 2. osobie czasu przyszłego zakładające, że czytelnik pojawi się na uczelni, bezpośredni zwrot do niego ułatwia kontakt i przekonywanie, skraca dystans. Zdanie: „Ale to nie wszystko” zapowiada dodatkowe plusy spotkania, sugeruje, że odbiorca uzyska coś specjalnego na spotkaniu.
Tekst 2. pełni funkcję informatywną. Decyduje o tym nagromadzenie faktów (np. wyliczenie kierunków, nazw uczelni) oraz obiektywny ton tekstu, pozbawiony np. wyrazów oceniających, wartościujących czy zdań wykrzyknikowych, zdania są wyłącznie oznajmujące, dominuje 3. osoba liczby pojedynczej i mnogiej. Celem tego tekstu jest przekazanie obiektywnej informacji.

ZESTAW II
OGŁOSZENIE 1.
Jezioro mieszkań! Nowa fala apartamentów tuż nad brzegiem! Zapraszamy do biura dewelopera przy ulicy Nadbrzeżnej 1.

OGŁOSZENIE 2.
Pierwsze mieszkania tuż przy linii brzegowej już w sprzedaży! Chcesz nabyć luksusowy apartament nad jeziorem? Zapraszamy do biura przy ulicy Nadbrzeżnej 1.

ZADANIE
Uzupełnij tabelę.

NUMER OGŁOSZENIA	NAZWA FUNKCJI, KTÓRA DOMINUJE W TEKŚCIE	NAZWA FUNKCJI, KTÓRĄ DODATKOWO REALIZUJE TEKST	NAZWA ŚRODKA DECYDUJĄCEGO O OBECNOŚCI DODATKOWEJ FUNKCJI TEKSTU	PRZYKŁADY Z TEKSTU
1				„jezioro mieszkań”, „nowa fala apartamentów”
2		brak	brak	brak

Odpowiedź:

NUMER OGŁOSZENIA	NAZWA FUNKCJI, KTÓRA DOMINUJE W TEKŚCIE	NAZWA FUNKCJI, KTÓRĄ DODATKOWO REALIZUJE TEKST	NAZWA ŚRODKA DECYDUJĄCEGO O OBECNOŚCI DODATKOWEJ FUNKCJI TEKSTU	PRZYKŁADY Z TEKSTU
1	perswazyjna	poetycka	metafora (przenośnia)	„jezioro mieszkań”, „nowa fala apartamentów”
2	perswazyjna	brak	brak	brak